

Charakteristika předmětu DĚJEPIS

Obsahové, časové a organizační vymezení předmětu

DĚJEPIS (dále jen DEJ) je integrální součástí oboru Člověk a společnost. Výuka dějepisu se soustředí zejména na kontext dějin evropských a českých, ačkoli v některých kapitolách má jistě záběr širší. (Světový pravěk, nejstarší státy, zámořské objevy, kolonizace, americké dějiny, dekolonizace, studená válka apod.) Výuka poskytuje základní bázi historických vědomostí a propojuje tyto znalosti zejména s literaturou, občanskou výchovou, výtvarnou a hudební výchovou. Dějepis má poskytnout žákům a studentům základní kostru, která umožní později včleňovat další informace, učí je třídit a interpretovat informace a vybavuje je také řadou tzv. instrumentálních dovedností. Příklady: schopnost argumentace, kritika pramenů, interpretace událostí z různých pozic, práce ve skupině, práce v časovém limitu atd. Výuka dějepisu je uspořádána chronologicky. Při tomto pojetí dobře vystupují nutné souvislosti a vazby. Dějepis je začleněn do výuky v rozsahu dvou hodin týdně v každém ročníku nižšího gymnázia. Základní obsahové mezníky ukazuje tabulka.

PRIMA	SEKUNDA	TERCIE	KVARTA
Pravěk a starověk	Raný středověk	Přechod k industriální společnosti	ČSR, válka a totalitní systémy
Řecko a Řím	Vrcholný a pozdní středověk	19. století	2. pol. 20. stol., rozdělený svět

V hodinách dějepisu mohou žáci získat nejen vědomosti a dovednosti, ale mohou zvažovat své postoje a hodnoty. Průřezová témata se probírají v rámci monotematických dní i projektových týdnů.

Výchovné a vzdělávací strategie

- v oblasti motivace

Klademe důraz na evokaci, na uvědomění si toho, co studenti již znají, na souvislosti a propojení poznatků s dnešním světem a životem. Soudíme, že lidská povaha se v průběhu staletí mění málo a proto motivuje příběh, příklad, osud člověka. A historie nabízí úchvatných příběhů mnoho. Snažíme se doložit propojení historické látky s dnešním světem a vedeme žáky k tomu, aby nacházely

Gymnázium Jiřího Ortena, Kutná Hora

paralely. Důležitou součástí výuky jsou také tematické exkurze – Jakub, Kutná Hora, Praha, Terezín. Příležitostí pro opravdové talenty je celostátní soutěž smíšených školních týmů pod názvem Historiáda, která má již desetiletou tradici.

- v oblasti rozvoje kompetencí k učení

Výuka musí vedle osvojených faktů a znalostí obsáhnout také etický rozměr dějepisu. Proto vedle frontální výuky využíváme práci skupinovou, párovou, synergické a vrstevnické vyučování a další moderní postupy, jako dramatické etudy, rozbor listin a dobových textů atd. Podstatnou složku tvoří také integrovaná tematická výuka a projekty. Žáka učíme operovat s odbornými termíny, znaky a symboly, uvádět věci do souvislostí, propojovat do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytvářet komplexnější pohled na svět i na sebe. Velmi důležité je také to, aby se žák učil z chyb. Aby chyby minulosti neopakoval. Chyba je tedy chápána ne jako prohřešek, ale jako cesta k lepšímu porozumění.

- v oblasti kompetencí k řešení problémů

Dějepis nabízí širokou škálu takových situací, které nabízejí různá řešení. Žák zvažuje, hodnotí, vybírá, argumentuje. Pro zvolené řešení vyhledává podpůrné informace. Dovede rozeznat shodné znaky událostí, které probíhaly v různých zemích a vyvodit z nich zobecnění. Předkládáme žákům různé zdroje, učíme je je interpretovat a kriticky hodnotit.

- v oblasti rozvoje komunikativních kompetencí

Žáka důsledně vedeme k logickým formulacím a k logickému vyjadřování vlastních myšlenek a názorů. Osvojuje si základy techniky mluveného projevu, aby mohl souvisle hovořit o historických jevech a dějích. Předáváme a kultivujeme pravidla správné diskuse, pracujeme s dobovými texty, v nichž žáci vyhledávají informace. Rozšiřujeme žakovskou slovní zásobu o fond historismů a učíme je vnímat krásu dobového jazyka. Při hraní rolí a podobných cvičeních kultivujeme žakovský mluvní projev a snažíme se, aby byla reflektována historická i osobní situace. Cenným materiálem pro rozvoj komunikativních kompetencí je také dochovaná korespondence.

- v oblasti sociálních a personálních kompetencí

Žák spolupracuje ve skupině, zná svou roli, podílí se na zpracování úkolu. Umí poskytnout pomoc, ale také se nezdráhá o ni požádat. Proto v rejstříku používaných metod a forem nechybí skupinová práce, partnerské vyučování apod. Sociální a personální kompetence

Gymnázium Jiřího Ortena, Kutná Hora

vedou ke schopnosti empatie. Žák by se tedy neměl dopouštět zjednodušujícího odsuzování, ale měl by vždy posuzovat daný historický kontext. Dějepis učí žáka také rozpoznat znaky manipulativního působení a jeho nebezpečí, takže patřičnou pozornost věnujeme též totalitním systémům. Žák se učí respektu a toleranci k jiným lidem, jiným názorům, jiným kulturám, jiným náboženstvím a neodsuzuje je. Zároveň odmítá útlak a hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí. Dějepisná výuka vede k pochopení eskalující spirály násilí a učí hledat také jiná řešení. Na vybraných příkladech ukazuje dějepis altruistické a obětavé postoje i příklady opačné. Žák chápe důležitost i podmíněnost zákonů pro život společnosti. Diktatury a demokracie pak slouží jako modelové příklady řízení států. Žák projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům a památkám.

- v oblasti rozvoje občanských kompetencí

Žák přijímá a plní termínované úkoly, osvojuje si návyky potřebné k soustředěné duševní práci. S materiálem a pomůckami zachází šetrně. Na vhodných tématech se seznamuje se zákonitostmi ekonomiky a podnikání a aplikuje je.

- v oblasti kompetencí pracovních

Učitel seznamuje žáky se zásadami vědecké práce a vede žáky k pečlivé systematické práci, při které je nutné dodržovat přesné pracovní postupy, a dbá při tom na bezpečnost práce

- v oblasti vytváření a upevňování kognitivních struktur

K trvalému osvojení učiva přispíváme zdůrazňováním souvislostí a podporou znalostí různých oborů. Důsledně využíváme pomůcky, jako jsou mapy, tabulky, grafy, časové přímky, reprodukce výtvarných děl, dobová hudba, výukové pracovní listy a CD, ale také video, noviny a časopisy a další informační zdroje.